

*Наталія ГРИБ,
Анастасія МАКСИМ
(Дрогобич)*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Однією із найактуальніших проблем соціально-педагогічної роботи на сьогодні є проблема взаємодії з сім'єю, у якій є дитина з особливими освітніми потребами (ООП). З огляду на стрімке зростання кількості дітей з ООП актуальність цієї проблеми зростає пропорційно.

Сучасною тенденцією є інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта – це доступність загальної освіти для всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта передбачає майже індивідуальну роботу з дитиною та її батьками, а отже, її успіх багато в чому залежить від узгодженості в роботі всіх учасників освітнього процесу (психологів, педагогів, батьків і самих дітей), від організації соціально-педагогічного супроводу дітей та їхніх батьків в умовах загальноосвітньої організації.

Інклюзивна освіта дає можливість дітям з ООП отримувати соціальний досвід у взаємодії зі звичайними дітьми, у яких, зі свого боку, формується толерантність, підтримка, прийняття та розуміння потреб дітей з ООП, що впливає на особистісний та соціальний розвиток обох груп дітей у спільному досвіді подолання труднощів.

Доцільно зазначити, що для реалізації такого процесу необхідні особливі умови для дітей з ООП різних категорій, спеціальна підготовка педагогів, психологів та загальноосвітніх закладів. Однією з важливих умов успішної соціалізації дітей з ООП у загальноосвітній школі є соціально-педагогічний супровід усієї родини, яка виховує дитину з особливими потребами.

Соціально-педагогічний супровід сім'ї дитини з ООП – це діяльність, що актуалізує ресурси сім'ї, забезпечує ефективність її функціонування, особливо в періоди криз, пов'язаних з вихованням і розвитком дитини з ООП. Все це дає можливість створювати відповідний для віку дитини корекційно-розвивальний простір,

формувати та реалізовувати адекватні потребам дитини стратегії виховання, що базуються на конструктивних батьківських установках та позиціях стосовно неї.

Виокремлюють два напрями соціально-педагогічного супроводу:

- актуальний, орієнтований на подолання вже наявних труднощів, що виникли у дитини та в її сім'ї;
- перспективний, орієнтований на профілактику відхилень у навчанні та розвитку дітей з ООП, внутрішньосімейних і соціальних відносин.

Обидва напрями реалізуються спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу. У ході супроводу необхідно здійснювати:

1. Діагностику розвитку дитини (особистісного, соціального) та батьків;
2. Реалізацію програм індивідуальних та групових занять корекційно-розвивального спрямування для сімей, батьків та дітей;
3. Аналіз освітнього середовища з позиції тих можливостей, які воно має для навчання та розвитку, та тих вимог, які воно висуває до рівня розвитку дитини [1, с. 120].

У центрі уваги при соціально-педагогічному супроводі сім'ї перебувають такі цілі: формування батьківської компетентності та адекватної самооцінки, корекційно-розвивального середовища, реалістичного ставлення до особливостей дитини з ООП; навчання встановлювати необхідні соціальні контакт, соціальної адаптації, актуалізації ресурсів та оптимального функціонування сім'ї, гармонізації внутрішньосімейних відносин і спілкування, ефективної внутрішньосімейної комунікації [2, с. 113].

Методи супроводу сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, можуть бути такими: індивідуальні та сімейні консультації, лекції, психологічні розминки, тренінги для батьків і сімей, батьківські збори, практикуми, дискусії, круглі столи, видання інформаційних буклетів, пам'яток, ігри, спільна діяльність, обговорення та розігрування ситуацій, навчальні експерименти, аналіз вчинків дітей та батьків, аналіз типів комунікативних взаємовідносин, аналіз ситуацій, аналіз відео- й аудіоматеріалів тощо [3].

Заняття з батьками у рамках соціально-педагогічного супроводу в загальноосвітньому закладі проводяться як в індивідуальній, так і в груповій формі, мають насамперед розвивальний, корекційний характер.

Можна зазначити, що своєчасно розпочата робота із супроводу сімей, які виховують дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах освітнього закладу, сприяє:

- зниженню у батьків рівня тривожності;
- формуванню навичок саморегуляції дискомфорتنних станів;
- підвищенню психолого-педагогічної компетентності;
- підвищенню самооцінки;
- гармонізації дитячо-батьківських відносин;
- успішній соціалізації та адаптації в суспільстві дитини з ООП [3].

Отже, соціально-педагогічний супровід сім'ї, яка виховує дитину шкільного віку з обмеженими можливостями здоров'я, сприяє запобіганню розпаду сім'ї, корекції її психологічного клімату та дисфункційного стилю сімейного виховання, усуненню соціальної самоізоляції сім'ї, інтеграції дитини з ООП у коло однолітків та корекції психологічних порушень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клопота, Є., Клопота, О. Інклюзивна компетентність як чинник ефективності професійної діяльності фахівців педагогічної та соціально-психологічної сфери. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2021. Вип. 1 (13), С. 118–124. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i13.87>
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзія: покроково для педагогів : навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Сівак Н.А., Гайдамашко І.А., Казакова Н.В. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами: етичний аспект. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Вип. 21. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16987853>